

DZIEŃ

TŁUMACZY

Organizatorzy:

Instytut Filologii Romańskiej

Komisja Europejska,
Dyrekcja Generalna ds. Tłumaczeń Pisemnych

śr. 12 mar 2025

ul. Świętej Jadwigi 3/4, s.115
(Katedra Judaistyki im. T. Taubego)

10.00

Otwarcie Dnia Tłumaczy

10.15-11.00

Xavier Farré

Tłumaczenie – między
obcością a swojskością

11.00-11.45

Mateusz Kłodecki

W Neapolu będą gadać po śląsku,
czyli jak ugościć obcość w swojskości

12.15-13.00

**Amina Niepsuj-Wood
Marta Pietrykowska**

Odważ się spróbować! Możliwości
rozwoju dla adeptek i adeptów sztuki
przekładu literackiego na przykładzie
programów *Translatorium* i *CELA*

13.00-13.45

Agnieszka Żukowska

Tłumaczenia na czas: jak skutecznie
zarządzać tłumaczeniami w unijnym
procesie prawodawczym

13.45-14.00

Anna Kuźnik

Projekt dydaktyczny „Le Nouveau
Bauhaus Européen”: architektoniczno-
klimatyczno-instytucjonalny mix

15.45-16.30

Anna Wendorff

Przetłumaczyć obraz na słowa.
O audiodeskrypcji sztuk plastycznych

16.30-17.15

Ewa Nawrocka

Kontinuum kreatywności
w lokalizacji gier

Projekt graficzny P. Siwka

10.00 Otwarcie Dnia Tłumaczy

10.15-11.00

Xavier Farré (Uniwersytet Jagielloński)

Xavier Farré (1971) jest poetą oraz tłumaczem z języka polskiego i słoweńskiego na hiszpański i kataloński (ponad 50 pozycji). Pracuje na Uniwersytecie Jagiellońskim. Autor siedmiu tomików poezji i zbioru esejów *Auditorium w Görlitz* (wersja polska 2024) o poezji i jej związkach z tożsamością, wygnaniem i holokaustem. Kompletną listę jego przekładów można znaleźć pod adresem: <http://xavierfarreabcd.blogspot.com/p/sobre-lautor.html>.

Tłumaczenie – między obcością a swojskością

W świecie przekładu literackiego jedną z często przywoływanych dychotomii jest dychotomia udomowienia / egzotyzacji, przeformułowana przez teoretyka Lawrence'a Venutiego (konceptje, które mają swój punkt wyjścia w myśli Schleiermachera). Cały proces tłumaczenia, od wyboru tekstu przez tłumacza lub redaktora, po jego ostateczną formę i odbiór, jest zdeterminowany przez kulturowe i społeczne czynniki warunkujące, które wszystkie strony, świadomie lub nieświadomie, biorą pod uwagę. Wystąpienie omówi wybrane przykłady ilustrujące te konceptje; zobaczmy, w jakim stopniu tłumacz może podejmować własne decyzje podczas tłumaczenia tekstu.

11.00-11.45

Mateusz Kłodecki

Italianista, tłumacz, autor opowiadań, pracownik fizyczny. Przełożył z języka włoskiego ponad dwadzieścia książek, przede wszystkim powieści, publikacji historycznych i popularnonaukowych. Współpracował m.in. z *Literaturą na Świecie*, *Pismem*, *Przekrojem*, *Odrą*, *Miesięcznikiem Znak* i *Wizjami*. Laureat Nagrody Literackiej im. Leopolda Staffa. Uczestnik II edycji programu *Connecting Emerging Literary Artists* i mentor w III edycji. Członek Stowarzyszenia Tłumaczy Literatury.

W Neapolu będą gadać po śląsku, czyli jak ugościć obcość w swojskości

Jednym z charakterystycznych trendów we współczesnej literaturze jest oddawanie głosu tym, którzy historycznie bywali z powszechnego dyskursu wykluczani. Dotyczy to wszelako kategoryzowanych mniejszości. W przypadku Włoch jednym z odzyskanych głosów jest głos ludności spoza głównych ośrodków kultury, głos posługujący się dialektem, językiem niestandardowym, regionalnym. Po kilku dekadach intensywnej homogenizacji włoszczyzny nadszedł wreszcie czas rekonkwisty lokalności. W konsekwencji jednak tłumacz staje przed zadaniem stworzenia dynamicznego ekwiwalentu nie tylko idiolektu, socjolektu itp., lecz często również dialektu, który przecież również stanowi językową cechę konstytutywną danej bohaterki. Niekiedy, jak u Ferrante, wystarczy komentarz po wypowiedzi danej postaci: „powiedział/a w dialekcie”. Lecz co zrobić, kiedy, jak choćby u Ardone, któraś z postaci faktycznie przemówi w dialekcie? Jakie strategie przyswajania polszczyźnie dialektalnego zróżnicowania Włoch oberze tłumacz?

Przerwa kawowa

12.15-13.00

Amina Niepsuj-Wood i Marta Pietrykowska

Amina Niepsuj-Wood to początkująca tłumaczka literatury włoskiej. Ukończyła chemię na Politechnice Gdańskiej i italianistykę ze specjalizacją w translatoryce na gdańskiej Akademii Ateneum. W ramach programu Erasmus+ część studiów realizowała na Uniwersytecie w Mesynie. Finalistka trzeciej edycji programu mentoringowego *Translatorium*; tłumaczka z włoskiego na polski w trzeciej odsłonie projektu *CELA (Connecting Emerging Literary Artists)*. Poza tłumaczeniami zajmowała się logistyką transportu materiałów chemicznych,

wdrażaniem systemów do zarządzania łańcuchem dostaw i prowadzeniem szkoleń. Pochodzi z Warmii, lubi spacerować po lesie i targi staroci.

Marta Pietrykowska – filolożka języka włoskiego, inżynier mechanik, początkująca tłumaczka, mól książkowy. Od lat łączy w swoim życiu humanistyczne i ścisłe ciągoty, nie porzucając ani na moment języka włoskiego, zarówno na polu zawodowym, jak i prywatnym. Szczególnie bliski jest jej Neapol, gdzie spędziła półtora roku na *Università Federico II*. Tłumaczy z włoskiego na polski teksty na strony internetowe. Za rozbudzenie nadziei o przekładzie literackim wini program *Translatorium*, którego finalistką została w 2023 roku. Obecnie od paru lat kotwicz w Gdańsku, gdzie członkowie Gdańskiego Klubu Książki raz za razem uświadamiają jej, jak wiele jeszcze może się dowiedzieć o literaturze, szeroko rozumianej kulturze i życiu w ogóle.

Odważ się spróbować! Możliwości rozwoju dla adeptów i adeptów sztuki przekładu literackiego na przykładzie programów *Translatorium* i *CELA*

Podczas spotkania prelegentki przedstawią, z perspektywy uczestniczek, dwie inicjatywy skierowane do początkujących tłumaczy i tłumaczek literatury: *Translatorium* oraz *CELA*. Marta opowie o programie mentoringowym *Translatorium*, który pasjonatom przekładu oferuje sześć miesięcy pracy nad własnym tłumaczeniem wybranego tekstu literackiego pod okiem doświadczonego mentora, doskonalenie warsztatu, szkolenia podczas weekendu branżowego oraz nawiązanie sieci kontaktów. Amina zaprezentuje projekt *CELA* – międzynarodowy program, który łącząc pisarzy i pisarki z tłumaczami i tłumaczkami, ma na celu pielęgnowanie różnorodności literatury europejskiej oraz pomoc w dostępie do zagranicznych rynków autorom z 11 krajów Europy, a także wspieranie rozwoju młodych twórców poprzez mentoring i programy szkoleniowe.

Po prezentacji prelegentki z wielką chęcią odpowiedzą na pytania słuchaczy.

13.00-13.45

Agnieszka Żukowska (Dyrekcja Generalna ds. Tłumaczeń Pisemnych, Komisja Europejska)

Europeistka i tłumaczka, od 2004 roku związana z instytucjami Unii Europejskiej. Karierę zawodową rozpoczęła w Trybunale Sprawiedliwości UE, a następnie przez wiele lat pracowała jako tłumaczka w Komisji Europejskiej. Od 2017 roku kieruje polskim działem tłumaczeniowym w Dyrekcji Generalnej ds. Tłumaczeń Pisemnych (DGT) w Komisji Europejskiej w Luksemburgu.

Tłumaczenia na czas: jak skutecznie zarządzać tłumaczeniami w unijnym procesie prawodawczym

Tłumaczenia w unijnym procesie prawodawczym to ogromne wyzwanie – każdy akt prawny musi być dostępny we wszystkich językach UE, i to dokładnie na czas! Skuteczne zarządzanie tłumaczeniami wymaga precyzyjnej organizacji, harmonogramowania i współpracy między wieloma stronami. Największe trudności to terminowość, jakość oraz spójność terminologiczna. Współcześnie wykorzystanie technologii, takich jak tłumaczenie wspomagane komputerowo i sztuczna inteligencja, znacząco usprawnia proces tłumaczenia. Współpraca tłumaczy, prawników i legislatorów pomaga utrzymać spójność terminologiczną i uniknąć błędów. Standaryzacja, pamięci tłumaczeniowe i jasne procedury to fundament skutecznych tłumaczeń. Efektywne zarządzanie unijnymi tłumaczeniami przyczynia się do przejrzystości, a co za tym idzie do skuteczności prawa UE.

13.45-14.00

Anna Kuźnik (Uniwersytet Wrocławski)

Prezentacja projektu dydaktycznego *Le Nouveau Bauhaus Européen*: architektoniczno-klimatyczno-instytucjonalny mix.

15.45-16.30

Anna Wendorff (Uniwersytet Łódzki)

Adiunkt w Katedrze Filologii Hiszpańskiej Uniwersytetu Łódzkiego. Swoje zainteresowania badawcze koncentruje wokół przekładu intersemiotycznego oraz awangardowej literatury argentyńskiej. Autorka dwujęzycznej monografii *Sztuka dostępna dla niewidomych i niedowidzących odbiorców w londyńskich muzeach / Accessible art for the blind and visually impaired in London museums* (Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2023). Kierownik projektów badawczych: *Accessible art for the blind and visually impaired in London museums* (Program im. Bekkera, NAWA, 2019-2022), *Audiodeskrypcja sztuk plastycznych - na przykładzie muzeów w Barcelonie* (Miniatura, NCN, 2020-2021) oraz *Zwiększenie dostępności dzieł sztuki poprzez zastosowanie prostego oraz łatwego do czytania i zrozumienia języka w audiodeskrypcji* (IDUB, UŁ, 2021-2024). Wykonawca w projektach: *Sztuka łódzka na tle sztuki europejskiej. Wykluczeni/Włączeni* (POWER, Unia Europejska i NCBR, 2019-2022) i *Przyjazne miasto. Wsparcie samodzielności osób z dysfunkcją wzroku w zakresie wykorzystania sieci połączeń komunikacji miejskiej w Łodzi, z uwzględnieniem aplikacji dotyczącej informacji lokalizacyjnych oraz zabytków architektury miejscowej* (Program „Rzeczy są dla ludzi”, NCBR, 2021-2024). Za badania nad audiodeskrypcją otrzymała nagrody indywidualne (Nagroda Naukowa Rektora UŁ, 2021) i zespołowe (Nagroda Leaders in University Management - LUMEN, 2017; Wyróżnienie Łódzkie Eureka, 2018; Nagroda „Idol” Fundacji Szansa dla Niewidomych, 2018; Nagroda Naukowa Rektora UŁ, 2019; Srebrny medal na XIII Międzynarodowych Targach Wynalazków i Innowacji INTARG, 2020 i Srebrny Medal na Europejskiej Wystawie Kreatywności i Innowacyjności EUROINVENT, 2023). Swoje badania nad audiodeskrypcją będzie kontynuowała na Uniwersytecie Surrey w Wielkiej Brytanii w ramach programu PROM (NAWA, 2025).

Przetłumaczyć obraz na słowa. O audiodeskrypcji sztuk plastycznych

W wykładzie odniesiemy się do problematyki przekładu intersemiotycznego, do translacji obrazu na słowa. W pierwszej części wystąpienia zdefiniujemy audiodeskrypcję (AD), przede wszystkim AD muzealną dla osób niewidomych i niedowidzących. Opiszemy również, w jaki sposób audiodeskrypcja wpisuje się w badania przekładowe. Kolejno przedstawimy różne klasyfikacje audiodeskrypcji: ze względu na tryb prezentacji, na odbiorcę, na typ itp. W dalszej części scharakteryzujemy standardy tworzenia AD sztuk wizualnych w Polsce i w Hiszpanii oraz opatrzymy je przykładami z Łodzi i Barcelony. Na zakończenie opowiemy także o aktualnych badaniach nad audiodeskrypcją.

16.30-17.15

Ewa Nawrocka (Uniwersytet Gdański)

Adiunkt w Zakładzie Translatoryki Anglistycznej w Instytucie Anglistyki i Amerykanistyki Uniwersytetu Gdańskiego. Wykładowca w dziedzinie lokalizacji gier i zarządzania projektami lokalizacyjnymi. Tłumaczka i korektorka z siedemnastoletnim doświadczeniem specjalizująca się w lokalizacji gier wideo. Entuzjastka gier RPG i strategicznych. Fanka konwencji fantasy i science-fiction w grach, literaturze i filmie.

Kontinuum kreatywności w lokalizacji gier

Chociaż kreatywność jest niewątpliwie najważniejszą umiejętnością lokalizatorów gier, teksty specyficzne dla branży wykazują niezwykłą różnorodność i mogą być ułożone na kontinuum od najbardziej standardowych po najbardziej kreatywne. Jako takie domagają się odmiennych podejść tłumaczeniowych uwzględniających styl i terminologię.

